

Referenses

1. Andrushchenko V.P. Modernizatsiia pedahohichnoi osvity Ukrainy v konteksti Bolonskoho protsesu / V.P.Andrushchenko // Vyshcha osvita Ukrainy. – 2004. – №1. – S. 5-9.
2. Shapran Yu. P. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv biolohii u protsesi provedennia poliovoi praktyky // Yu.P.Shapran: Humanitarnyi visnyk. – 2012. – №26 s. 359-363.
2. Hordashevska H.I. Kompetentnisnyi pidkhid do provedennia poliovykh praktyk z heohrafii // H.I.Hordashevska: Zbirnyk naukovykh prats UDPU. – 2010. – №1. [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2010/2010_1_9.pdf
3. Tytarenko L.M. Rol poliovoi praktyky u formuvanni ekolohichnoi kompetentnosti studentiv // L.M.Tytarenko. – Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohika. – 2010. – № 1. – S.212-217.
5. Bed V.V. Kompetentnisnyi pidkhid v systemi vyshchoi osvity yak priorytet yii modernizatsii u vuzi / V.V.Bed, M.H.Artemova. – Naukovi visnyk UBA. [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <http://www.teologia.org.ua/2010100564/statti/doctori-uuba>.
6. Raven D. Kompetentnost v sovremennom obshchestve. Vyivlenye, razvytye y realizatsiia / D.Raven. – M.: «Kohyto Tsentr», 2002. – 396 s.
7. Horshkova L.M. Formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti z botaniky ta fiziolohii roslyn u maibutnikh uchyteliv biolohii/ L.M.Horshkova, L.V.Koval. – Hlukhiv: RVV HNPU im. O.Dovzhenka. – 2014. – 175 s.
8. Vyhotskyi L.S. Pedahohichna psykholohiia / L.S. Vyhotskyi. – M.: Vydavnytstva: AST, Astrel, Liuks, 2005. – 672 s.

УДК 378.22:376.37

Ганна Михайлівна Мицик,

аспірант державного вищого навчального
закладу «Запорізький національний університет»,
e-mail: kolibri07s@mail.ru

НЕДОЛІКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ В СЕЛІ: НАПРЯМИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

У статті здійснено історико-педагогічний аналіз проблем організації логопедичної роботи в селі, обґрунтовано її залежність від рівня готовності майбутніх логопедів до роботи в зазначених умовах.

Ключові слова: вади мовлення, логопедичні кадри, логопедична робота, професійна підготовка, сільська місцевість, спеціальна освіта.

Постановка проблеми. В умовах централізованого управління держава визначала як основні механізми, так і цілі, що законодавчо обумовлювали діяльність системи в цілому і окремих її складових. На сьогодні ситуація принципово змінилась. При цьому основні зміни відбулися на рівні державотворення, що переходить на якісно нові механізми господарювання. Тобто відбулася докорінна перебудова соціального середовища, а це зумовило потребу відповідно реформувати всі його галузі [7, с. 8], зокрема і освіту. Певної модернізації в її межах потребує і спеціальна освіта, змістом якої є підготовка висококваліфікованого, конкурентоспроможного викладача системи навчально-виховних (корекційних) закладів для дітей з особливими потребами.

Особливості психічного і фізичного розвитку таких дітей обумовлюють специфіку організації, змісту, методів їх навчання і виховання, а отже, і певні вимоги до тих, хто має здійснювати таку роботу.

На необхідності врахування потреб індивідуальної корекційно-компенсаційної

спрямованості навчання і виховання дітей з вадами психофізичного розвитку як одному зі стратегічних завдань реформування змісту освіти зацентровано увагу і в Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») від 03.11.1993 р. [10]. У подальшому – в Національній доктрині розвитку освіти від 17.04.2002 р. [12], в якій підтримку дітей з особливостями психічного і фізичного розвитку розглянуто як одну зі складових пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти. Це зумовлювало створення такої системи педагогічної освіти, яка б задовольняла потреби особи і суспільства в корекційних педагогах. Тим не менш, незважаючи на позитивні зміни у сфері вищої освіти, приєднання України до «Болонського процесу», варто констатувати, що у навчально-виховних (корекційних) закладах і досі бракує фахівців зазначеного спрямування. Низьким рівнем такої забезпеченості вирізняється село, що призводить до його соціального занепаду. З урахуванням збільшення дітей з мовленнєвими дефектами особливо відчутною є потреба в логопедичних кадрах, здатних надати необхідну допомогу і відповідним чином організувати логопедичну роботу в зазначених умовах. У цій ситуації роль учителя-логопеда зростає. Звідси виникає необхідність з'ясувати рівень його підготовленості до роботи в сільській місцевості.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання освітньо-професійної підготовки фахівця-логопеда завжди були у центрі уваги науковців. Серед них виокремимо вчених, які спрямовували свою наукову роботу на дослідження: історії розвитку спеціальної освіти в Україні (В. І. Бондар, В. В. Золотоверх, С. В. Кульбіда, Л. К. Одинченко, О. М. Потапенко, О. М. Таранченко, О. Е. Шевченко, М. Д. Ярмаченко та ін.); проблем, пов'язаних з професійно-педагогічною підготовкою фахівців для спеціальних освітніх закладів (Л. С. Гренюк, І. М. Ляхова, С. П. Миронова, Н. М. Назарова, Н. Г. Пахомова, Л. О. Прядко, Л. М. Руденко, В. М. Синьов, В. В. Тарасун, Л. М. Томіч, Л. О. Федорович та ін.); різних аспектів професійної підготовки майбутніх логопедів (Т. Л. Берник, О. М. Гопіченко, Р. Є. Левіна, Н. Г. Пахомова, Ю. В. Пінчук, М. А. Савченко, Є. Ф. Соботович, В. В. Тарасун, В. В. Тищенко, М. К. Шеремет, Р. А. Юрова та ін.). Незважаючи на значну їх кількість, необхідно констатувати відсутність належної уваги з боку дослідників до питань організації логопедичної роботи, форм надання логопедичної допомоги дітям з мовленнєвими порушеннями саме в сільській місцевості, а отже, і до того, наскільки сучасні стандарти вищої освіти сприяють формуванню готовності майбутніх логопедів до роботи в зазначених умовах.

Формулювання мети статті. Мета – з'ясувати сутність проблеми, пов'язаної з організацією логопедичної роботи в селі, обґрунтувати її залежність від стану освітньо-професійної підготовки фахівців-логопедів.

Виклад основного матеріалу. У 70-х роках минулого століття в СРСР досить поширеною була ідея наближення за якістю життя та рівнем соціального забезпечення села до міста. У цілому робилося достатньо, щоб сільський мешканець не відчував себе відірваним від цивілізації. Не можна стверджувати досить високі досягнення у цьому напрямі, втім у питаннях освіти можна відзначити існування в селах досить розвиненої мережі загальноосвітніх шкіл та дошкільних дитячих закладів. Достатньо високою була і забезпеченість таких закладів педагогічними кадрами. І хоча переважно це вирішувалося через притаманну для радянських часів систему розподілу випускників вищими навчальними закладами, у тому числі й у сільську місцевість, воно мало свої позитивні наслідки. Освітній процес у загальноосвітніх навчальних закладах сільської місцевості був організований на достатньо високому рівні.

Погоджуючись з В. С. Журавським, варто визнати, що у межах колишньої союзної цілісності система вищої освіти була загалом збалансована з потребами суспільства і достатньо ефективна. Рівень підготовки спеціалістів відповідав середнім (за деякими напрямами навіть найвищим) загальноєвропейським і світовим стандартам. Безперечним здобутком радянської вищої освіти був її універсалізм та фундаментальна підготовка, які вигідно вирізняли її вихованців від вузькоспеціалізованих західних фахівців. Більше того, у

деяких західних країнах та країнах Південно-Східної Азії, які сьогодні є лідерами за темпами економічного зростання, як відомо, була впроваджена система освіти і методи викладання, які мало чим відрізнялися від радянських зразків [3, с. 45–46].

Суспільно-політичні та соціально-економічні процеси, які відбувалися в Україні наприкінці 80-х на початку 90-х років, породили низку факторів, що зумовили певну дестабілізацію в системі освіти [8, с. 15] і в країні в цілому. Утворився значний розрив між низьким рівнем життя населення та високими європейськими життєвими стандартами. Відтік сільського населення у міста, а заодно зниження народжуваності та різке старіння суттєво позначилися на загальній кількості мешканців у селі. Деякі населені пункти взагалі зникли з мапи нашої країни. Досить істотною стала потреба отримання елементарних і таких необхідних для людини благ. Певні негативні процеси розпочалися і у системі освіти. Як наслідок – закриття дошкільних закладів, а звідси і згортання роботи з надання логопедичної допомоги. Модель надання корекційно-мовної допомоги дітям через систему масових дитячих садків, яка більш-менш себе виправдовувала в сільській місцевості, фактично перестала існувати. У цій ситуації вчительство виявилось однією із найменш захищених верств населення.

Частковому виправленню ситуації в напрямі розширення мережі логопедичних пунктів і посилення їх ролі у наданні спеціалізованої допомоги школам, дошкільним закладам мав посприяти наказ Міністерства освіти України про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти від 13.05.93 р. № 135 [11]. Основне завдання логопедичних пунктів убачали в усуненні різних порушень усної й писемної мови, запобіганні різним відхиленням мовного розвитку учнів, пропаганді логопедичних знань серед педагогів та батьків. Обов'язок щодо їх утворення покладался на районні, міські органи державного управління освітою, однак з певним зауваженням: лише в межах асигнувань, передбачених у бюджеті для цієї мети. Звісно, що фінансове становище держави на той час не досить сприяло відкриттю таких пунктів, а ті, що і були утворені, не в змозі були надати необхідну допомогу всім охочим.

Були й інші причини, які цьому не сприяли. Відповідно до Положення за кожним логопедичним пунктом закріплюються дошкільні заклади і школи, загальна кількість підготовчих груп і початкових класів у яких має бути не менш як 20, у сільській місцевості – не менш як 4 школи і дошкільні заклади незалежно від кількості дітей. Однак привертав увагу той факт, що Україна перебуває у стані глибокої демографічної кризи, зумовленої депопуляцією, збільшенням питомої ваги осіб похилого віку і зменшенням середньої тривалості життя, а це аж ніяк не сприяло та й не сприяє наповнюваності тих же підготовчих груп і початкових класів. При тих руйнівних процесах, з якими зіштовхнулося село, гарним показником є функціонування в ньому хоча б однієї школи та/або дошкільного закладу. Звідси – збільшення географії обслуговування таких логопедичних пунктів, а отже, вже не кожна дитина може розраховувати на відповідну логопедичну допомогу. Це зумовлює впровадження дещо інших форм організації й провадження логопедичної роботи такими пунктами, а звідси і готовність вчителя-логопеда до її здійснення. Однак чи спроможний він працювати в таких умовах?

В 1956 році у доповідній записці до міністра освіти директор Інституту педагогіки УРСР професор М. Грищенко вказував на неефективність наявної системи логопедичної допомоги, оскільки логопедичні пункти здебільшого діють у великих містах, зрідка – в містечках. Водночас у сільській місцевості впровадження логопедичної допомоги ускладнювалося через відсутність штатних логопедів. Ті ж фахівці, які приїздили для консультаційної роботи, неспроможні задовольнити всі потреби села в цій послугі [1, с. 54].

Неповне охоплення логопедичними пунктами, спеціальними закладами дітей з мовленнєвими порушеннями; недостатня укомплектованість закладів фахівцями-логопедами, відсутність у них навичок організації логопедичної роботи в умовах села і на сьогодні належать до переліку невирішених питань.

Випускники вищих навчальних закладів за наявності права вільного вибору робочого

місця після закінчення навчання не надто виявляють бажання працювати в селі. У такому випадку залишається або ж чекати, коли воно стане привабливішим для молодих фахівців, або ж у сучасних умовах на загальнодержавному рівні шукати інші шляхи організації логопедичної роботи в умовах села, одночасно комплексно вирішуючи проблеми, які впливають на стан сільської освіти. Такими, на переконання Р. М. Зуб'як, є недостатнє фінансування; демографічна ситуація; недостатній штат педагогічних працівників; пасивна громадська позиція батьків, відокремленість навчальних закладів від місцевої територіальної громади та потенційних соціальних партнерів [4]. Додамо сюди ряд невирішених у вищій освіті України питань суто змістового характеру: істотне зниження якості знань, розбалансованість та еkleктичність у побудові планів підготовки фахівців, дублювання окремих курсів, орієнтація не стільки на мету освіти, скільки на нагальні потреби збереження кадрів у межах окремих вишів та інше [3, с. 48–49].

Зазначимо, що на сьогодні випускники вищих педагогічних навчальних закладів спеціальності «Спеціальна освіта», в межах якої здійснюється підготовка логопедичних кадрів, є недостатньо підготовленими до роботи в умовах сільської місцевості. Рівень їхньої професійної компетентності в цьому аспекті свідчить про існування серйозної проблеми в сучасній професійній освіті, яку неможливо розв'язати за рахунок використання наявних традиційних методик підготовки.

Реалії нашого життя висувають нові вимоги до майбутніх фахівців. І цьому є об'єктивне пояснення. Не є винятком фахівці з логопедії. Майбутній учитель-логопед має бути готовий до роботи в будь-яких умовах, у тому числі й сільської місцевості. Окрім того, що він має бути гарно обізнаним у своїй професії, він ще повинен володіти навичками психологічної майстерності та організаційними здібностями. Адже специфіка логопедичної роботи передбачає не тільки налагодження контакту з дітьми, але й уміння вибудовувати партнерські стосунки і з їхніми батьками, що дасть у майбутньому можливість побачити в них своїх помічників.

А тому досить аргументованим є твердження тих науковців [6], які вважають, що саме особистість педагога має першорядне значення для ефективності логопедичної роботи з навчання, виховання, корекції та профілактики порушень мовлення дітей, яка повинна бути не тільки глибоко компетентною, а характеризуватися необхідними для неї якостями: пізнавальна і педагогічна спрямованість; захопленість професією, любов до дітей; вимогливість до себе і оточення, педагогічна творча уява і спостережливість тощо. Тим не менш це не заважає стверджувати, що і сьогодні професійно значущі компетенції вчителя-логопеда є недостатньо дослідженими.

Спроби визначення переліку професійних знань, умінь і навичок, необхідних фахівцю для роботи з дітьми з мовленнєвими порушеннями, в різні часи під час розроблення професіограм дефектолога робилися неодноразово. Однак і нині це питання є невирішеним. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» його віднесено до компетенції центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки (ч. 6 ст. 10). Тим не менш в Українському освітньому просторі відсутній стандарт вищої освіти, яким би визначалися вимоги до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів за кожним рівнем вищої освіти щодо визначення змісту підготовки логопедів у межах спеціальності «Спеціальна освіта». А тому у процесі встановлення освітніх та кваліфікаційних вимог до випускників зазначеної спеціальності у вигляді переліку здатностей та вмінь вирішувати задачі діяльності за основу береться той стандарт, який розробляється безпосередньо вищим педагогічним навчальним закладом. У такому випадку він набуває статусу Стандарту вищої освіти відповідного вищого навчального закладу. Визначаючи вимоги до компетентності випускників спеціальності, яка стосується, передусім, сфери спеціалізованої освіти, зазначений стандарт, на жаль, не забезпечує достатньою мірою формування здатності майбутнього вчителя-логопеда до роботи в умовах сільської місцевості.

Критерієм визначення змісту підготовки вчителів-логопедів і досі можна вважати

кваліфікаційну характеристику вчителя-дефектолога за спеціальністю 2111 «Дефектологія», затверджену Міністерством вищої і середньої спеціальної освіти СРСР 31.10.1982 року. Вона стала узагальненим результатом досліджень професійних та особистісних якостей дефектолога, які здійснювалися протягом 1970–1980 років минулого століття. Однак і після стількох років можна зазначити, що професійно значущі компетенції вчителя-логопеда досліджено не достатньо і на сьогоднішній день їх з'ясування в межах спеціальної освіти є актуальним.

Проведений науковий пошук О. М. Потапенко дав їй підстави виділити такі періоди в теорії та практиці підготовки логопедичних кадрів в Україні: перший період (1945–1958 рр.); другий період (1959–1984 рр.); третій період (1985–2000 рр.) [8, с. 17]. Нею встановлено, що зміст освіти і напрями підготовки логопедичних кадрів були різними у кожному періоді та не зовсім досконаліми. Так, на початку першого періоду в часи економічного занепаду відбувалася підготовка олігофренопедагогів, сурдопедагогів, яким читалися лекції зі спеціальної педагогіки та логопедії. Навчальні плани зорієнтовані на вивчення студентами загальнопедагогічних дисциплін, тоді як на предмети спеціального циклу, і особливо на предмет «Логопедія», навчальних годин було недостатньо. Наприкінці зазначеного періоду, з поступовою відбудовою і розвитком спеціальних закладів, дедалі більша увага зверталася на дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку та ступінь забезпеченості шкіл спеціальними кадрами. Унаслідок цього розпочинається підготовка кадрів за спеціальністю «Олігофренопедагогіка. Логопедія». Та навіть за таких умов студенти не вивчали предмети логопедичного циклу в повному обсязі. У другому періоді завдяки покращенню соціально-економічного становища країни та низці законодавчих документів удосконалюється зміст навчальних програм дефектологічного циклу; створюються нові навчальні плани, розширюється перелік спеціальностей з підготовки дефектологічних кадрів; відбувається систематична і планова підготовка вчителів-логопедів шляхом викладання лекцій, проведення практичних та лабораторних занять, педагогічної практики. Саме завдяки новим навчальним планам збільшується кількість годин на вивчення предмета «Логопедія». У третьому періоді, незважаючи на кризове економічне та соціокультурне становище, починають набирати обертів курси з підготовки і перепідготовки логопедичних кадрів, проходять семінари, науково-практичні конференції, Всеукраїнські конференції з дефектології. Особливістю цього періоду є створення кафедри логопедії (1 квітня 1998 р.), завдяки якій відбувається високопрофесійна підготовка логопедичних кадрів за різними кваліфікаціями: «Учитель допоміжної школи. Логопед», «Логопед. Учитель початкових класів шкіл для дітей з тяжкими порушеннями мовлення», «Логопед. Педагог-дефектолог спеціальних дошкільних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення» [8, с. 18–19]. Тим не менш зазначені досягнення не сприяли розв'язанню сутності проблеми, корінь якої криється у суперечності між традиційною системою підготовки корекційних педагогів педагогічними навчальними закладами та їхньою здатністю успішно здійснювати професійну діяльність в умовах сучасних соціально-економічних перетворень в селі. Навчальні плани не містили спецкурсів, які б сприяли розв'язанню проблеми, формуючи у випускників необхідні для цього компетенції.

Окрім того, за останні двадцять років у процентних пунктах збільшився розрив у забезпеченості педагогічними працівниками з повною вищою освітою навчальних закладів у міській і сільській місцевостях: у дошкільних навчальних закладах (з 12 % до 20 %), початковій школі (з 13 % до 16 %) [2, с. 196].

Наявність у суспільстві двох різноспрямованих тенденцій – прагнення покращити ситуацію і відсутність реальних ресурсів для цього – загострює розв'язання проблеми. Тому актуальною постає проблема формування професійної компетентності логопедів, здатних до роботи в умовах сільської місцевості.

Переосмислення попереднього досвіду вказує на необхідність розроблення та впровадження такого Державного стандарту спеціальної освіти, який би сприяв вирішенню проблеми та відповідав запитам суспільства в цілому, і сільському соціуму зокрема.

Система освіти зможе цілеспрямовано готувати конкурентоспроможних фахівців, якщо

вимоги освітніх стандартів будуть засновані на зіставленні переліку компетенцій, необхідних у конкретній предметній галузі (модель спеціаліста), з переліком запланованих компетенцій випускника вищого навчального закладу за фахом у тій же предметній галузі (модель випускника) [5, с. 113].

Труднощі, які виникають на цьому шляху, зумовлюють необхідність пошуку та застосування більш сучасних науково обґрунтованих підходів щодо організації підготовки кваліфікованих фахівців з логопедії як соціальних особистостей, здатних до здійснення корекційно-педагогічної діяльності в певних умовах.

Сприйняття соціальних запитів, узгодження їх з власними внутрішньосистемними інтересами студента є можливим саме через особливості діяльності педагогічних навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців зазначеного спрямування. Сприяє цьому і закон України «Про вищу освіту» [9], надаючи вищим навчальним закладам певну автономію, що дозволяє їм самостійно розробляти та запроваджувати власні програми освітньої діяльності, спеціалізації, визначаючи їх зміст і програми навчальних дисциплін. Це, у свою чергу, вимагає від них дещо іншого підходу до організації освітнього процесу, який би не тільки забезпечував здобуття якісної вищої освіти, але й сприяв створенню нових знань. Такий підхід є свідченням того, що, з одного боку, вища освіта набуває компетентнісного змісту, як того вимагають стандарти вищої освіти; з іншого – сприяє формуванню в студентів у межах навчального процесу окремих компетенцій, надаючи їм право вільного вибору навчальних дисциплін, які б цьому сприяли.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок з напрямку. Таким чином, історико-педагогічний аналіз надання логопедичної допомоги дітям з порушеннями мовлення засвідчив, що, починаючи з 70-х років минулого століття, на території України організація спеціалізованої допомоги дітям-логопатам в умовах села розпочала вибудовуватися через систему масових дитячих садків, яка ускладнювалась відсутністю необхідних для цього педагогічних кадрів.

Підготовка логопедичних кадрів у зазначений період здійснювалась у межах спеціальності «Дефектологія». Навчальні плани підготовки сприяли формуванню у студентів уявлення про педагогічні, психологічні та специфічні особливості роботи з дітьми-логопатами. Окрім курсу «Основи логопедії», студентам для вивчення пропонувалися дисципліни медичного циклу, спецкурси з актуальних тем психолого-педагогічних і спеціальних дисциплін. Постійно вдосконалювалась методологія їх викладання і навчально-методичне забезпечення таких дисциплін. Втім це не сприяло формуванню у випускника здатності до надання допомоги, а звідси і організації логопедичної роботи в умовах села. Особливо відчутні такі недоліки в підготовці на сучасному етапі.

Вважаємо, на майбутнє одним із ключових напрямів удосконалення змісту спеціальної освіти, підготовки кадрів для її забезпечення, спроможних себе реалізувати в будь-яких умовах, має стати розроблення стандарту спеціальної освіти, навчальних дисциплін, які б сприяли формуванню в студентів необхідних для цього компетенцій, навчально-методичне забезпечення цих дисциплін.

Список використаних джерел та літератури

1. Берник Т. Л. До проблеми історії вивчення логопедичної допомоги дітям України / Т. Л. Берник // Дефектологія. – 2003. – № 2. – С. 52–55.
2. Біла книга національної освіти України / Т. Ф. Алексеєнко, В. М. Аніщенко, Г. О. Балл [та ін.]; за заг. ред. акад. В. Г. Кременя; НАПН України. – К. : Інформ. системи, 2010. – 342 с.
3. Журавський В. С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В. С. Журавський. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 416 с.
4. Зуб'як Р. М. Управління якістю підвищення кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів сільської місцевості / Р. М. Зуб'як. – Режим доступу : <http://tme.uomo.edu.ua/docs/2/09zubrlt.pdf>

5. Компетентностный подход в образовательном процессе : монография / А. Э. Федоров, С. Е. Метелев, А. А. Соловьев, Е. В. Шлякова. – Омск : Изд-во ООО «Омскбланкиздат», 2012. – 210 с.
6. Логопедия : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов спец. «Дефектология» [Электронный ресурс] / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др. ; под ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – 528 с. – Режим доступа : http://www.web-lit.net/writer/4249/book/12182/volkova_ps/logopediya/read
7. Олійник В. Загальнотеоретичні підходи до управління і їх вплив на розвиток системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників / В. Олійник // Шлях освіти. – № 2. – 2003. – С. 6–11.
8. Потапенко О. М. Теорія і практика підготовки логопедичних кадрів в Україні (друга половина ХХ століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук., спец. : 13.00.03 – «Корекційна педагогіка» / О. М. Потапенко. – К., 2010. – 22 с.
9. Про вищу освіту: закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004.
10. Про Державну національну програму «Освіта» [Електронний ресурс] («Україна ХХІ століття») : постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.1993 р. № 896 / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896-93-p>
11. Про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти : наказ Міністерства освіти України від 13.05.1993 р. № 135 [Електронний ресурс] / Міністерство освіти України. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0059-93>
12. Про Національну доктрину розвитку освіти: указ Президента України від 17.04.2002 року № 347/2002 [Електронний ресурс] / Президент України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>

Анна Михайловна Мыщык,
аспирант государственного высшего учебного заведения
«Запорожский национальный университет»,
e-mail: kolibri07s@mail.ru

НЕДОСТАТКИ В ОРГАНИЗАЦИИ ЛОГОПЕДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ В СЕЛЕ: НАПРАВЛЕНИЯ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ

В статье осуществлен историко-педагогический анализ проблем организации логопедической работы в селе, обоснована ее зависимость от уровня готовности будущих логопедов работать в соответствующих условиях.

Ключевые слова: нарушения речи, логопедические кадры, логопедическая работа, профессиональная подготовка, сельская местность, специальное образование.

Anna Mytsyk,
post-graduate student
state higher educational establishment
«Zaporizhzhya National University»,
e-mail: kolibri07s@mail.ru

THE DEFICIENCIES IN PROVIDING SPEECH THERAPY SERVICES IN RURAL AREAS: PROBLEM SOLVING DIRECTIONS

The article presents the historical-pedagogical analysis of the problems of providing speech therapy services in rural areas and proves their dependence on future speech therapists' level of proficiency and readiness to work under certain conditions.

Introduction. In recent years, the number of children with developmental disorders including speech pathologies has increased. These children require the qualified professional assistance. In

this situation, the role of the teacher-speech therapists has become more important.

The identification of the problems of specialists-speech therapists' professional training for working in rural areas requires researching the development of speech therapy services for preschool children with speech disorders and creating the state organization of speech therapy services in rural areas. The necessity of implementing Speech Therapy as an independent course and training speech therapists for different areas including rural areas has been justified.

Purpose. *The article aim is to make a historical-pedagogical analysis of the problems of organizing speech therapy services to help children with speech disorders in rural areas. It has been justified their dependence on special education teachers' professional preparation level in higher education institutions.*

Results. *It has been found that since the 70-s of the last century on the territory of Ukraine, pre-school speech disordered children's specialized care in rural areas has been created through the system of kindergartens. However, at that time, this process was complicated by the lack of the necessary teaching staff.*

The speech therapy training staff in the given period was carried out in the framework of the specialty «Special Education». The curriculum of the training included the courses of medical cycle of the course «Fundamentals of Therapy» and special courses on current topics of psycho-pedagogical and special subjects. This contributed to students' understanding of pedagogical, psychological, and specific features of working with children who had speech disorders. However, this did not contribute to their ability to assist, hence to provide speech therapy services in rural areas. Such deficiencies in preparation have affected the present stage of formation of our state.

Conclusion. *We believe that one of the key directions of improving the content of special education is to create a special course that would help students develop skills necessary for working in rural areas.*

References

1. Bernyk T. L. Do problemy istoriyi vyvchennya lohopedychnoyi dopomohy dityam Ukrayiny / T. L. Bernyk // Defektolohiya. – 2003. – # 2. – S. 52-55.
2. Bila knyha natsional'noyi osvity Ukrayiny / T. F. Aleksyeyenko, V. M. Anishchenko, H. O. Ball [ta in.]; za zah. red. akad. V. H. Kremeny; NAPN Ukrayiny. – K. : Inform. systemy, 2010. – 342 s.
3. Zhuravs'kyi V. S. Vyshcha osvita yak faktor derzhavotvorennya i kul'tury v Ukrayini / V. S. Zhuravs'kyi. – K. : Vydavnychyy Dim «In Yure», 2003. – 416 s.
4. Zub»yak R. M. Upravlinnya yakystyu pidvyshchennya kvalifikatsiyi kerivnykiv zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv sil's'koyi mistsevosti / R. M. Zub»yak [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://tme.umo.edu.ua/docs/2/09zubrlt.pdf>
5. Kompetentnostnyy podkhod v obrazovatel'nom protsesse. Monohrafiya / A. Э. Fedorov, S. E. Metelev, A. A. Solov'ev, E. V. Shlyakova – Omsk : Yzd-vo OOO «Omskblankyzdat», 2012. – 210 s.
6. Lohopedyya: Ucheb. posobyе dlya studentov ped. yn-tov spets. «Defektolohyya» / L. S. Volkova, R. Y. Lalaeva, E. M. Mastyukova y dr. ; pod red. L. S. Volkovoy. – M : Prosveshchenye, 1989. – 528 s. [Электронныy resurs]. – Rezhym dostupa : http://www.web-lit.net/writer/4249/book/12182/volkova_ps/logopediya/read
7. Oliynyk V. Zahal'noteoretychni pidkhody do upravlinnya i yikh vplyv na rozvytok systemy pidvyshchennya kvalifikatsiyi pedahohichnykh pratsivnykiv / V. Oliynyk // Shlyakh osvity. – # 2. – 2003. – С. 6-11.
8. Potapenko O. M. Teoriya i praktyka pidhotovky lohopedychnykh kadriv v Ukrayini (druha polovyna XX stolittya): avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. pedah. nauk., spets. : 13.00.03 – «Korektsiyana pedahohika» / O. M. Potapenko. – K., 2010. – 22 s.
9. Pro vyshchu osvitu : zakon Ukrayiny vid 1 lypnya 2014 roku # 1556-VII / Verkhovna Rada Ukrayiny // Vidomosti Verkhovnoyi Rady. – 2014. – # 37-38. – St. 2004.

10. Pro Derzhavnu natsional'nu prohramu «Osvita» («Ukrayina XXI stolittya») : postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 03.11.1993 r. # 896 / Kabinet Ministriv Ukrayiny. – Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896-93-p>

11. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro lohopedychni punkty systemy osvity [Elektronnyy resurs] : nakaz Ministerstva osvity Ukrayiny vid 13.05.1993 r. # 135 / Ministerstvo osvity Ukrayiny. – Rezhym dostupu : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0059-93>

12. Pro Natsional'nu doktrynu rozvytku osvity [Elektronnyy resurs] : ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 17.04.2002 roku # 347/2002 / Prezydent Ukrayiny. – Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>

УДК 378

Валентина Василівна Мішедченко,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки і психології
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка,
e-mail: v.mishedchenko@gmail.com

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У процесі багатогранного музикування значне місце відводять музично-творчій діяльності, яка стимулює активність учнів, сприяє розвитку їхніх музичних здібностей. Творчість пов'язана із самостійними діями, з умінням оперувати знаннями, застосовувати їх на практиці. Творчий розвиток особистості внаслідок своєї складності та унікальності потребує найбільшої педагогічної уваги, особливо коли мова йде про молодших школярів.

Ключові слова: музика, урок музики, творча діяльність, дитяча творчість, молодші школярі.

Постановка проблеми. Серед різноманітних видів мистецтва музика посідає вагоме й особливе місце. Вона є одним із наймогутніших засобів виховання, що надає естетичного забарвлення всьому духовному життю людини. Спілкування дитини з музикою стимулює процес внутрішнього самовдосконалення. Тому саме в музичній діяльності дитина має можливість найкраще реалізувати притаманну їй потребу в самовираженні.

У системі естетичного виховання учнів особливе місце займає творчий розвиток, виховання їхніх музичних смаків у процесі навчання в школі. Тільки те, що самостійно придумано, стає ідейною переконаністю людини, служить справі формування особистості, міцно входить до комплексу професійно значущих знань, умінь і навичок.

Аналіз досліджень і публікацій. Розгляду проблем музичного виховання, впливу музичного мистецтва на розвиток особистості, розвитку її творчих здібностей присвячена значна кількість праць у різних галузях музичної педагогіки таких науковців, як О. Апраксина, Н. Ветлугіна, Л. Дмитрієва, Д. Кабалевський, О. Ростовський, Л. Хлебникова та ін.

У працях Л. Архангельського, Л. С. Виготського, А. Леонтьєва та ін. визначені теоретичні основи процесу формування творчих здібностей учнів.

У музичному навчанні та вихованні творчість відображено в працях педагогів-музикантів, які розглядають її як метод загального музичного виховання (Б. Асаф'єв), розвиток музично-творчих навичок (Б. Теплов), а також досліджують вплив творчості на музичний розвиток дітей (О. Апраксина) та ін.

У багатьох дослідженнях творчість характеризується як діяльність, яка створює матеріальні цінності, що відрізняються новизною і громадським значенням.

Творчість передбачає наявність у особистості здібностей, мотивів, знань, умінь, завдяки